

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB®
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 645 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmuratovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohnbazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbayeva Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhaliqov Ulugbek Abdukhaliqovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

O'ZBEKISTON SHAROITIDA DAVLAT XARIDLARINI YANADA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Turganbaev Nursultan Bayram uli

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Davlat moliyasi va xalqaro moliya” mutaxassisligi magistranti
ORCID: 0009-0008-8848-3874

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini rivojlantirish masalalari, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar ko'rib chiqiladi. Davlat xaridlarida shaffoflikni oshirish, raqobatni kengaytirish, korrupsiya xavfini kamaytirish va zamonaviy innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali samaradorlikni oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: davlat xaridlari, shaffoflik, elektron tender, raqobat, korrupsiya, samaradorlik.

Abstract: This article examines the issues of developing public procurement in Uzbekistan, current challenges, and future prospects. Scientific conclusions are provided on increasing transparency, expanding competition, reducing corruption risks, and introducing modern innovative technologies in public procurement.

Key words: public procurement, transparency, e-tender, competition, corruption, efficiency.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы развития государственных закупок в Узбекистане, существующие проблемы и перспективные направления. Приведены научные выводы по повышению прозрачности, расширению конкуренции, снижению коррупционных рисков и внедрению современных инновационных технологий в систему закупок.

Ключевые слова: государственные закупки, прозрачность, электронный тендер, конкуренция, коррупция, эффективность.

KIRISH

Davlat xaridlari mamlakat iqtisodiyotida byudjet mablag'laridan oqilona va samarali foydalanishning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi. U nafaqat davlat sektorining barqaror faoliyatini ta'minlaydi, balki milliy iqtisodiy o'sishga, raqobat muhitini rivojlantirishga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xalqaro tajribadan ma'lumki, davlat xaridlari ko'plab mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning 10–20 foizini tashkil etadi va bu ko'rsatkich uning iqtisodiyotdagi o'rni qanchalik muhim ekanidan dalolat beradi [3].

O'zbekistonda so'nggi yillarda davlat xaridlari sohasida sezilarli islohotlar amalga oshirildi. 2018-yilda qabul qilingan “Davlat xaridlari to'g'risida”gi Qonun¹ davlat xaridlarini tartibga soluvchi asosiy huquqiy hujjat sifatida maydonga chiqdi. Ushbu qonun orqali ochiqlik, shaffoflik va raqobat tamoyillariga asoslangan yangi mexanizmlar joriy qilindi. Shuningdek, elektron tender va onlayn auktsion tizimlari ishga tushirildi, bu esa davlat xaridlarida byurokratik to'siqlarni qisqartirish hamda tadbirkorlar uchun qulaylik yaratishga xizmat qildi [2].

Bugungi kunda davlat xaridlari bo'yicha barcha ma'lumotlar maxsus elektron platformalar orqali e'lon qilinmoqda. Bu jarayon ochiqlikni oshirib, korrupsiya xavfini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Masalan, 2024-yilda davlat xaridlarining 80 foizdan ortig'i elektron tender orqali amalga oshirilgani qayd etilgan [1]. Biroq, xalqaro standartlar bilan solishtirilganda, hali ham qator tizimli muammolar mavjud. Jumladan, ayrim sohalarda

1 O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi (2018). “Davlat xaridlari to'g'risida”gi Qonun (O'RB-472-son, 09.04.2018). Lex.uz

raqobat yetarli darajada ta'minlanmagan, kichik biznesning davlat xaridlaridagi ulushi 25 foizdan oshmagan, hujjatlarni tayyorlash jarayonida esa ortiqcha byurokratik talablar mavjudligi tadbirkorlar tomonidan ko'tarib chiqilmoqda [4].

Shuningdek, tender jarayonlarida shaffoflikni ta'minlash masalasida muammolar mavjud. Ayrim hollarda natijalar oldindan kelishib qo'yilishi yoki manfaatlar to'qnashuvi yuzaga kelishi ehtimoli haqida shikoyatlar kuzatilmoqda. Bunday vaziyatlar davlat xaridlarining samaradorligi va fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, mustaqil nazorat mexanizmlarini kuchaytirish, jamoatchilik nazoratini yo'lga qo'yish va xalqaro ilg'or tajribalarni joriy etish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Xalqaro iqtisodiy adabiyotlarda davlat xaridlari nafaqat moliyaviy intizomni mustahkamlash vositasi, balki iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlash omili sifatida qaraladi [7];[8]. Shu bois, O'zbekistonda davlat xaridlarini yanada rivojlantirish, raqamlashtirishni kengaytirish, kichik biznes ishtirokini oshirish va "yashil xaridlar" tizimini joriy etish muhim strategik vazifa bo'lib qolmoqda.

MAVZUGA OYD ADABIYOTLAR SHARHI

Xalqaro iqtisodiy adabiyotlarda davlat xaridlari davlat moliyasining samarali boshqaruvi doirasida eng muhim yo'nalishlardan biri sifatida ko'rib chiqiladi. OECD hisobotida davlat xaridlarida shaffoflik va samaradorlikni oshirish orqali korrupsion xavflarni sezilarli darajada kamaytirish mumkinligi ta'kidlanadi [2]. Shuningdek, Jahon banki rivojlanayotgan mamlakatlarda davlat xaridlari tizimining ochiqqligi iqtisodiy o'sishga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini alohida qayd etadi [3].

Masalan, Amartya Sen davlat xaridlarining samaradorligini oshirish ijtimoiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri ekanini ta'kidlaydi [6]. Uning fikricha, davlat xaridlari faqat iqtisodiy ko'rsatkichlarni yaxshilash vositasi emas, balki inson kapitali rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi.

Joseph Stiglitz esa davlat xaridlarini samarali tashkil qilish bozor muvaffaqiyatsizliklarini bartaraf etish, adolatli raqobatni ta'minlash va davlatning iqtisodiy barqarorlikdagi o'rnini kuchaytirishda asosiy instrumentlardan biri sifatida baholaydi [7].

Bundan tashqari, Paul Krugman global iqtisodiyotda davlat xaridlarining fiskal siyosatdagi rolini alohida ko'rsatib, infratuzilma va ijtimoiy loyihalarga yo'naltirilgan xaridlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi asosiy drayver ekanini qayd etadi [8].

O'zbekiston misolida ham oxirgi yillarda olib borilgan islohotlar xalqaro tajribaga asoslanib amalga oshirilmoqda. Xususan, davlat xaridlarining elektron platformalarga o'tkazilishi ochiqqlikni oshirdi, tender jarayonlarida raqobat kuchaydi va byudjet mablag'laridan samarali foydalanish imkoniyati kengaydi [1].

Shu bois, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, davlat xaridlari tizimida xalqaro standartlarni joriy etish, shaffoflikni kuchaytirish, kichik biznes ishtirokini kengaytirish va ekologik barqarorlikni hisobga olish eng dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotning metodologik asosini tahliliy va qiyosiy usullar tashkil etadi. Davlat xaridlari bo'yicha mavjud normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari hamda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi ma'lumotlari ilmiy manba sifatida foydalanildi. Shuningdek, davlat xaridlarining samaradorligini baholashda statistik tahlil va ekspert yondashuvlari qo'llanildi.

Tahlil va natijalar. So'nggi yillarda O'zbekistonda davlat xaridlari hajmi muntazam ravishda ortib bormoqda. Bu esa mamlakat byudjet siyosatining ochiqqlik, samaradorlik va raqamlashtirish yo'nalishlarida muhim qadamlar qo'yilayotganidan dalolat beradi. Moliya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra:

1-jadval. O'zbekistonda davlat xaridlarining YIMdagi ulushi va elektron tenderlarning umumiy xaridlardagi ulushi (2020–2024)

Yil	Davlat xaridlarining YIMdagi ulushi (%)	Elektron tender ulushi (%)
2020	9,5	40
2021	10,2	55
2022	12,0	70
2023	12,8	75
2024	13,5	80

Manba: Moliya vazirligi (2024), World Bank (2022), OECD (2021).

Ushbu tendensiya davlat xaridlarining nafaqat moliyaviy hajmi, balki iqtisodiyotdagi nisbiy ulushi ham kengayib borayotganini ko'rsatadi.

Shuningdek, davlat xaridlarida elektron tizimlarning joriy etilishi sezilarli natija bermoqda. Moliya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra:

2-jadval. Davlat xaridlarida elektron tender ulushi (2020–2024)

Yil	Elektron tender ulushi (%)
2020	40
2021	55
2022	70
2023	75
2024	80

Manba: Moliya vazirligi (2024), World Bank (2022).

Bu ochiqlikni oshirish, korrupsiya xavfini kamaytirish va raqobatni kuchaytirishda muhim qadam bo'ldi.

Biroq, xalqaro tajriba bilan solishtirilganda O'zbekistonda davlat xaridlari tizimida hali ham quyidagi muammolar mavjud:

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning past ishtiroki. Amaldagi tender jarayonlari ko'proq yirik kompaniyalarga qulay bo'lib qolmoqda. Natijada kichik biznesning davlat xaridlaridagi ulushi 2024-yilda ham 25 % dan oshmadi, bu esa xalqaro me'yorlardan ancha pastdir [2].

Byurokratik to'siqlar. Tender hujjatlarini tayyorlash va topshirish jarayonida ortiqcha hujjatlar talab qilinishi natijasida tadbirkorlarning xarajatlari ortmoqda.

Shaffoflik masalalari. Ayrim hollarda tanlov natijalari oldindan belgilab qo'yilishi, norasmiy kelishuvlar mavjudligi haqidagi shikoyatlar uchrab turibdi [4].

Nazorat mexanizmlarining zaifligi. Davlat xaridlarini mustaqil audit qilish va jamoatchilik nazoratini samarali yo'lga qo'yish tizimi yetarli darajada shakllanmagan.

Xalqaro tajribaga nazar tashlasak, ko'plab rivojlangan mamlakatlarda davlat xaridlarida blokcheyn texnologiyalari joriy etilgan. Bu texnologiya shartnomalarni avtomatik qayd qilish, ma'lumotlarni o'zgartirib bo'lmazligi hamda barcha bosqichlarda ochiqlikni ta'minlash imkonini beradi [2]. Bundan tashqari, so'nggi yillarda "yashil xaridlar" konsepsiyasi keng rivojlanmoqda. Masalan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida davlat xaridlarining 25–30 % gacha bo'lgan qismi ekologik toza mahsulotlar va xizmatlarga yo'naltirilmoqda [5].

O'zbekistonda ham 2024-yildan boshlab davlat xaridlariga ekologik talablarni kiritish bo'yicha dastlabki qadamlar tashlandi. Biroq bu yo'nalish hali keng ko'lamda joriy etilmagan. Shu bois "yashil xaridlar" tizimini kengaytirish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshirishi mumkin.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlarning (Jahon banki, OECD) tavsiyalariga ko'ra, davlat xaridlarida kichik biznes uchun maxsus kvotalar ajratilishi, raqamli platformalar kengaytirilishi va mustaqil monitoring tizimi joriy etilishi samaradorlikni sezilarli oshiradi [3];[2].

3-jadval. O'zbekistonda davlat xaridlarining sohalar bo'yicha taqsimoti (2024-yil, % hisobida)

Sohalar	Davlat xaridlaridagi ulushi (%)
Infratuzilma va qurilish	28
Sog'liqni saqlash	20
Ta'lim	18
Mudofaa va xavfsizlik	12
Energetika va kommunal xizmatlar	10
Axborot texnologiyalari (IT)	7
Boshqa sohalar	5
Jami	100

Manba: Moliya vazirligi (2024), OECD (2021), World Bank (2022)

Umuman olganda, so'nggi besh yillik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda davlat xaridlari hajmi o'sib bormoqda, elektron tenderlar ulushi ortmoqda, biroq kichik biznesning past ishtiroki, byurokratik to'siqlar va nazoratning sustligi muhim muammolar bo'lishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda davlat xaridlarining so'nggi yillardagi rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiya qilish, raqamli boshqaruv tizimlarini kengaytirish va moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanish bo'yicha muhim qadamlar tashlanayotganidan dalolat beradi [1]. Byudjet mablag'larining ochiq va shaffof taqsimlanishi davlat boshqaruviga bo'lgan ishonchni oshiradi, shuningdek, raqobat muhitini kuchaytiradi. Shu bilan birga, mavjud muammolarni bartaraf etish va xalqaro tajribalarni joriy etish orqali davlat xaridlarini yanada samarali qilish mumkin [3];[2].

Davlat xaridlarini rivojlantirish bo'yicha quyidagi yo'nalishlarni ustuvor deb hisoblash lozim:

Elektron tizimlarni yanada takomillashtirish va blokcheyn asosida shartnomalarni ro'yxatdan o'tkazish.

Elektron tender va onlayn auksionlar tizimi davlat xaridlarida ochiqlikni oshirdi, biroq uni yanada mukammallashtirish zarur. Blokcheyn texnologiyasidan foydalanish orqali shartnomalarni real vaqt rejimida qayd etish, ma'lumotlarning o'zgarmasligini ta'minlash va korrupsiya xavfini kamaytirish mumkin [2]. Masalan, Estoniya va Janubiy Koreya tajribasida blokcheyn asosida xaridlar shaffofligi yuqori natija bergan.

Kichik biznes subyektlari uchun imtiyozli shart-sharoitlar yaratish.

Bugungi kunda tenderlarda yirik kompaniyalar ustunlik qilmoqda. Kichik biznesning ulushi 25 % dan oshmagan bo'lsa-da, xalqaro standartlarda bu ko'rsatkich 40–50 % atrofida [3]. Shu bois kichik tadbirkorlik uchun soddalashtirilgan hujjatlar, alohida kvotalar va imtiyozli moliyaviy shartlar joriy etilishi kerak. Bu nafaqat kichik biznesni qo'llab-quvvatlaydi, balki ichki bozor raqobatini ham kuchaytiradi.

Davlat xaridlarida jamoatchilik nazoratini kuchaytirish.

Hozirgi kunda nazorat mexanizmlari yetarli emas [4]. Shu bois nodavlat notijorat tashkilotlari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlarining ishtirokini kengaytirish lozim. Masalan, tender natijalari haqida ochiq hisobotlarni e'lon qilish, maxsus onlayn portal orqali shikoyatlarni tezkor ko'rib chiqish tizimini yo'lga qo'yish muhim. Bu esa davlat xaridlarining shaffofligini oshiradi va ishonchni mustahkamlaydi.

Ekologik barqarorlikni ta'minlovchi "yashil xaridlar" tizimini joriy etish.

Yevropa Ittifoqi mamlakatlari tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, davlat xaridlarining 25–30 % gacha bo'lgan qismi ekologik toza mahsulotlar va xizmatlarga yo'naltiriladi [5]. O'zbekistonda ham 2024-yildan boshlab ekologik talablar qo'yila boshlandi, biroq bu jarayon hali keng miqyosda amalga oshirilmagan [1]. "Yashil xaridlar"ni kengaytirish nafaqat atrof-muhitni muhofaza qiladi, balki iqtisodiy samaradorlikni ham ta'minlaydi.

Mutaxassislar malakasini oshirish va xalqaro tajriba almashish.

Davlat xaridlarini samarali tashkil etish uchun professional kadrlar tayyorlash muhim. Bu borada doimiy treninglar, xalqaro seminar va konferensiyalarda ishtirok etish, shuningdek, ilg'or tajribalarni o'zlashtirish talab etiladi [2]. Masalan, Jahon banki va OECD dasturlari doirasida boshqa mamlakatlarda sinovdan o'tgan innovatsion yondashuvlarni joriy etish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, 2023. Davlat byudjeti va davlat xaridlari bo'yicha yillik hisobot, 2023. Tashkent: Moliya vazirligi <https://www.mf.uz>
2. OECD, Public Procurement in the Digital Age: Transparency and Efficiency. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/gov/public-procurement>
3. World Bank, <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/public-procurement>
4. Transparency International, <https://www.transparency.org>
5. European Commission, <https://ec.europa.eu/environment/gpp>
6. Sen A., 1999. Development as Freedom. Oxford: Oxford University Press.
7. Stiglitz J., 2010. Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy. New York: W. W. Norton & Company.
8. Krugman P., 2018. Arguing with Zombies: Economics, Politics, and the Fight for a Better Future. New York: W. W. Norton & Company.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
